

Türk han

Category: Kitapcy, Taryhy şahslar
написано kitapcy | 23 января, 2025
Türk han TÜRK HAN

Metbugatlarymyzda türkmenleriň we türkleriň gadymy rowaýatlaryna degişli maglumatlar gaty azlyk edýär diýen ýalydyr. Olar ýa terjime edilmän galdyrylýar ýa-da uly çeper eser edip ýa-da taryhy eser hökmünde çykaryljak bolup ýazyjylarymz tarapyndan bir gapdalda tamamlanman goýulýar. Elbetde ýazyjy-şahyrlaryňam döredijilikden başga-da özlerine ýetik aladalary bar bolsa gerek.

Munuň özi düşnükli zat. Yöne men şu makalamda Türkmenleriň gadymy rowaýatlarynda onuň gelip çykyşy hakyndaky aýdylan maglumatlary toplaşdyryp ýetirmegi müwessa bildim.

Aslynda şol türkmenleriň we türkleriň adyna öz adyny müñýyllar boýy tagma edip atlandyryp giden Türk han kim bolduka? Geliň bu barada söhbetimize geçeliň!

□ Türk hanyň dogulşy hakda Eýran miflerinde rowaýatlar köpdür. Oňa rowaýatlarda »Tur» görünüşinde gabat gelmek bolýar.

Abylgazy Bahadır Türk hakynda şeýle rowaýaty gürrüň berýär: »Ýafesiň ajaly golaýlanda, uly oglы Türk oruntutary edip, ondan kiçi jiglerine: »Türkî özüňize şa hasaplap, onuň aýdanlaryny ediň» diýdi. Türkçe »Ýafes oglы» diýip künye berdiler. Örän edepli hem akyllы adamdy. Kakasyndan soň berilen ýerleri aýlanyp gördü. Bir ýerini özüne muwapyk görüp şol ýerde ýerleşdi. Bu gün ol ýere »Yssyk köl» diýerler. Çadır □ öyi şol oýlap tapdy. Türkleriň arasyndaky käbir düzgünlerem şondan galdy.

Türküň dört oglы bar bolup olar: Tutek, Jekel, Bersejer, Emläk» diýýär.

Aýtmaklaryna görä Türk hanyň uzyn boýy we ak saçlary bolupdyr. Ol öñden görüji hem düýşleri ýoruju Ulug Türk hökmünde atlandyrylypdyr. Onuň özüniň kömege ýetişýän ruhy bolupdyr. Türk han şol ruhy çagyran wagty: »Eý aýak üstünde mydama uklamaýan, oýa gezýän Uly Türk, ýeriňde ýurduňda bolsaň dadyma

ýetiş» diýer eken. Türk han odun diýen zady ulanmagy, ýakmagy, oda çoýunmagy öwredipdir.

Kakasyndan galan »ýagyş ýagdyrylyş» dogasyny okap milletini, haýwanlaryny, mal-garalary suwa ýakypdyr. Şol »ýagyş ýagdyrylyan» dogany onuň nesilleri ýatdan çykarmandyrlar.

Türk kynçylyga düşen wagtlary Çal reňkli boz möjek dadyna ýetişer eken.

Töwratda ady geçen Togarma, Türknamada ady geçen Targytaý, Gadymy Grek-rim miflerinde Tyrcae, Etrusk diýip ady agzalýan halk atlarynyň aslynda Türk handan gaýdan Türk(men) halkydygyny mifologlar aýdýarlar. Taryhy şahslar